

Asia: VN/34692/2024

Lausuntopyyntö toimeentulotuen kokonaisuudistuksesta

Lausunnonantajan lausunto

Velvoitteeseen ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi, velvoitteeseen hakea ensisijaista etuutta ja perusosan alentamiseen liittyvä lausuntopalaute:

Kohtaan, jossa säädetään velvollisuudesta ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella ei ole lausuttavaa, joskin tämä tulee luomaan paineita työvoimaviranomaisille koska kaikki toimeentulotuen saajat eivät välttämättä ole työkykyisiä tai heiltä puuttuu riittäviä kvalifikaatioita työllistyäkseen. Näille tuensaajille tulisi olla mahdollisuus luoda räätälöityjä työpaikkoja, kuntouttavaa työtoimintaa tai räätälöityä koulutusta.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue pitää velvoitetta hakea ensisijaista etuutta kohtuullisena, koska toimeentulotuki on joka tapauksessa viimesijainen etuus. Yksittäisen tuensaajan kannalta ongelmia saattaa tulla tilanteessa, jossa ensisijaista etuutta koskevan hakemuksen käsittely viivästyy. On myös huomioitava, että asiakkailla saattaa olla vaikeuksia hahmottaa etuusjärjestelmää esimerkiksi kielitaidon puutteen tai toimintakyvyn rajoitteiden takia, ja heidän osaltaan tulee huolehtia siitä, että saatavilla on riittävästi ohjausta ja neuvontaa etuuksien hakemiseen.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue kannattaa perusosan alentamisen osalta kategorinen ohjauksen poistamista hyvinvointialueen palvelutarpeen arviointiin. Perusosan alentamista koskevia ilmoituksia tulee hyvin runsaasti, mutta hyvin harvoin ne johtavat mihinkään. Yleensä asiakasta ei tavoiteta tai hän ei ole kiinnostunut palveluista tai palvelutarpeen arviointia. Kansaneläkelaitoksella on joka tapauksessa mahdollisuus tehdä huoli-ilmoitus tarpeen vaatiessa, ja asiakas voi myös itse olla yhteydessä hyvinvointialueen palveluihin, jolloin hän oletettavasti on halukkaampi myös vastaanottamaan palveluita. Muutoin perusosan alentamisen menettelyn yhteydessä on olennaista varmistaa, että alentaminen ei aiheuta tuen saajalle kohtuutonta tilannetta. Edelleen avoimeksi jää kysymys siitä, miten määritellään tilanteen kohtuuttomuus ja miten se arvioidaan yksittäisen tuensaajan kohdalla.

Perusosan suuruuteen liittyvä lausuntopalaute:

Perusosan leikkaamista on pidettävä kohtuuttomana. Perusosan suuruus on nykyiselläänkin hyvin niukka, ja etenkin pitkään toimeentulotukea saaneelle esitetty leikkaus on liikaa, vaikka se

euromääräisesti kuulostaa pieneltä. Myös lapsiperheet tulevat joutumaan leikkauksen takia kohtuuttomaan tilanteeseen, joka tulee näkymään mm. lastensuojelun tarpeen kasvuna. Kansantalouden kokonaisuudessa kertyvä säästö on kuitenkin määrältään hyvin vähäinen summa, ja koska perusosan leikkaamisella ei voi nähdä minkäänlaisia kannustavia tai työllistymistä edistäviä vaikutuksia, kyse on ennestään heikoimmassa asemassa oleviin kohdistuvasta rangaistuksesta. Lisäksi on huomattava, että nykytasossaankin toimeentulotuen perusosa kattaa vain osittain ne välttämättömät elinkustannukset, joihin se on tarkoitettu.

Ansiotulovähennyksen poistamisella ei voida nähdä olevan kannustavaa vaikutusta, vaan pikemminkin päinvastoin. Nykyisin tämä on mahdollistanut mm. kokemusasiantuntijoille pienimuotoisen ansiotoiminnan, josta pienen taloudellisen hyödyn lisäksi saa mm. kokemusta työelämässä toimimisesta ja jolla voi olla yksilölle suuri kuntoutumista tukeva vaikutus.

Terveystulomenojen rajaaminen vain välttämättömiin kuluihin tulee aiheuttamaan merkittävää täydentävän tai ehkäisevän toimeentulotuen kysynnän kasvua hyvinvointialueilla. Esityksessä jää epäselväksi, kuka ja millä pätevyydellä arvioi terveystulomenojen välttämättömyyden hoitavan lääkärin näkemyksestä poikkeavalla tavalla.

Tiedon saamiseen ja luovuttamiseen liittyvä lausuntopalaute:

Ei lausuttavaa

Kunnan rahoitusosuuden lisäämiseen liittyvä lausuntopalaute:

Ei lausuttavaa

Asumismenojen tarkentamiseen liittyvä lausuntopalaute:

Useissa kunnissa on todettu häättöjen määrän lähteneen huomattavaan kasvuun asumismenoihin kohdistuneiden leikkausten jälkeen. Etenkin pääkaupunkiseudulla kohtuuhintaisen asunnon löytäminen voi olla käytännössä mahdotonta, etenkin silloin kun hakijalla on taustallaan esimerkiksi maksuhäiriömerkintä. Asumismenojen huomioimisessa tarvittaisiin enemmän joustomahdollisuuksia ja yksilöllistä harkintaa. Hyvinvointialue ei voi kompensoida täydentävällä tai ehkäisevällä toimeentulotuella asumismenoihin kohdistuvia leikkauksia.

Vuokranmaksun kohdentaminen suoraan vuokranantajalle on kannatettava ajatus, ja vähentää riskiä vuokravelkojen kertymiselle.

Vaikutusten arviointiin liittyvä lausuntopalaute:

Esityksessä on tarkasteltu vaikutuksia hyvinvointialueiden myöntämän täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen kannalta hyvin pintapuolisesti. Esityksessä on todettu, että hyvinvointialueiden vastuulla olevan täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen menojen arvioidaan mahdollisesti kasvavan jonkin verran. Kuten esityksessäkin on todettu, menojen kasvua on kuitenkin hyvin vaikea arvioida ja Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen arvion mukaan menojen tai ainakin täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen kysyntä tulisi kasvamaan huomattavasti.

Muu lausuntopalaute:

Lakiuudistuksen yhteydessä olisi (viimeinkin) päivitettävä myös opas toimentulotukilain soveltajille.

Salonen Jari
Vantaan ja Keravan hyvinvointialue